

SENATOR WHEELER JE PODAL ROKAVICO

Navlačil se je preganjani po justičnem departamentu. — Vložil je ugovor proti obtožbi. — Tudi najpogostejšemu se vrga nit potrpežljivosti.

Washington, D. C. (F. P.) — Senator Wheeler je vložil ugovor proti obtožbi na zveznem sodišču v Washingtonu. Policija v Indianapolisu ima težave radi alkoholčnih praškov. Kapitalisti postajajo pozorni na produkcijo kavčuka. Pogajanja radi dolgov z Italijani so zastala. Banke na zapadu propadajo radi padanja kurzne cene. Sorodniki pričajo v prilog dr. Blazerja. Jugoslovan je oproščen po dvajsetih letih zaporov. Upor v Siriji se je razvil v pravcato vojno. Vladna kriza na Francoskem se je postrila. Kako fašisti razpredajo mrežo intrig po vsi Italiji. Sovjeti zanikajo vesti po ameriškem časopisju o kakih paktih s fašisti. Garancijski pakt na Balkanu bo mogoče dosežen v decembru.

V zapiskih dežele ni do danes najti takega preganjanja člana kongresa, ki je proti korporacijam. Wheeler je pričel svojo kariero v Washingtonu v mesecu decembru 1923, ko je preprečil izvolitev senatorja Cumminsa iz Iowe, očeta razglašenegega transportnega Esch-Cumminsovega zakona, za predsednika senatskega odbora za mednarodne zadeve. Wheeler je bil član tega odbora, zagovarjal je koristi delavcev in farmerjev in nastopal proti korporacijam. Postal je najbolj obojaven manjšinski senator, ki je sledil LaFolletu glede železniškega vprašanja.

Dne 1. marca 1924 je predložil resolucijo, ki je zahtevala preiskavo korupcije v justičnem departamentu. Našel je vrsto sleparij še iz vojne, ki jih ni zasledoval Daugherty. Senat je sprejel resolucijo. Pričela je preiskava, ki je pretresla vso deželo in povzročila, da so Daugherty, Burns in drugi člani "gange" resignirali.

Toda Daugherty je takoj odgovoril na napad. Pomagal mu je narodni odsek republikanske stranke in poslal je detektive v Montano, da izsledijo, ako je Wheeler tam kaj napačnega storil, ko je bil zvezni distriktni pravdnik v vojnem času. Dne 8. aprila 1924 je bil Wheeler na prizadevanje Daughertyja obtožen v Great Fallsu, Mont. Obtožnica je izdela distriktni pravdnik, ki ga je imenoval Daugherty. Obtožnica se je glasila, da je Wheeler sprejel denar kot odvetnik za zadevo Gordon Campbellja, ki se je tikala zveznega zemljišnega urada, ko je bil Wheeler že izvoljen za senatorja. Campbell je oljni podjetnik v Montani.

Wheeler je nadaljeval s svojim delom proti Daughertyjevim manipulacijam in je na priговор senatorja LaFolletta sprejel nominacijo za podpredsedniško kandidacijo na glasovnici konferencie za progresivno politično akcijo leta 1924. V mesecu januarju prihodnjega leta se je gotrudil justični tajnik Stone, da se Wheeler znova obtoži v Distriktu Kolumbije. To je tisoč milijonov dolarov in v trdnjavi uprave. Obtožnica je bila napravljena dne 28. marca. Stone je bil imenovan vrhovni sodnik in je izrekel, da on prevzame odgovornost za to obtožbo Wheelerja.

Dne 15. aprila je pričela obravnava proti Wheelerju v Montani. Devet dni kasneje je bil spoznan nekrivim. Porotniki so se umaknili samo toliko, da so odglasovali. Od tistega časa ne da administracija nobenega zna-

Pregled dnevnih dogodkov

AMERIKA.

Senator Wheeler je vložil ugovor proti obtožbi na zveznem sodišču v Washingtonu.

Policija v Indianapolisu ima težave radi alkoholčnih praškov. Kapitalisti postajajo pozorni na produkcijo kavčuka.

Pogajanja radi dolgov z Italijani so zastala.

Banke na zapadu propadajo radi padanja kurzne cene.

Sorodniki pričajo v prilog dr. Blazerja.

Jugoslovan je oproščen po dvajsetih letih zaporov.

PO SVETU.

Upor v Siriji se je razvil v pravcato vojno.

Vladna kriza na Francoskem se je postrila.

Kako fašisti razpredajo mrežo intrig po vsi Italiji.

Sovjeti zanikajo vesti po ameriškem časopisju o kakih paktih s fašisti.

Garancijski pakt na Balkanu bo mogoče dosežen v decembru.

Zastanek v pogajanju o dolgovih Italije

Fašisti bi radi, da jim Amerika odpusti polovico dolga. Mussolini ima zadnjo besedo.

Washington, D. C. — Pogajanja o fundiranju italijanskega vojnega dolga ne gredo tako gladko izpod rok kakor bi nekateri poročevalci radi uverili ameriško javnost, dasi ni bilo doslej še najmanjšega uradnega poročila o poteku konferencie, katere kraja v Washingtonu še osem dni.

V nedeljo je prišla vest, da uspeh ali fiasco pogajanja pride v 48. urah. Vse kaže, da je med končno vsoto, katero zahteva ameriška komisija in vsoto, ki jo ponuja italijanska komisija, velika razlika. Neko poročilo celo trdi, da razlika znaša poldrugo milijardo dolarjev. Mussolinijevi komisarji bi radi, da Amerika prizna le eno milijardo dolarjev dolga, ki se naj izplača v teku 62 let. To pomeni, da naj Amerika odpusti Italiji \$1,648,000,000 glavnice in obresti.

Neki ameriški uradnik je dejal v soboto, da uspeh pogajanj zavisi od Italijanov, ako zvišajo svojo ponudbo. Italijanski finančni minister Volpi je poslal kablogram Mussoliniju za nadaljna navodila kaj je storiti.

Rusko-italijanski pakt je falzifikat

Sovjetsko poslanstvo v Londonu izjavlja, da je dozdnevna tajna pogodba docela izmišljena.

London, 9. nov. — Tukajšnje sovjetsko poslanstvo je izjavilo, da je besedilo neke rusko-italijanske pogodbe, ki je naperjeno proti Turčiji in Jugoslaviji, katero je bilo objavljeno v Ameriki, navaden falzifikat.

Uspešna operacija na vlakcu.

Cincinnati, O. — Ellene Levon Sinnott, petletna deklica, je med vožnjo s starši v vlakcu Baltimore & Ohio v nedeljo jutraj pogotnila gumb, ki se je ustavil v grlu in otroka počasi davil. Starši so na prvi postaji poklicali zdravnika, ki je prišel v vlak in izvršil operacijo v vozu za priljago. Operacija je bila uspešna in otrok okrevi.

Silni viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

Novi viharji v Španiji.

Pariz, 9. nov. — Strašni viharji so večerj divjali po vsej Španiji. Brzjavna zveza je uničila skoraj v vseh delih dežele in med Madridom in Parizom.

ŽIVILA SE DRAŽE, CENE PLEZAJO KVIŠKO

Živila so se podražila v dva in dvajset mentih. — V nekaterih mestih so se podražila za dva odstotka. — Kaj pa delavske mezde?

Washington, D. C. — Delavski departament poroča, da so se živila podražila v 22 mestih med 15. septembrom in 15. oktobrom v trgovini na drobno. Najvišja podražitev je bila za dva odstotka in sicer v mestih Bridgeport, Buffalo, Fall River, Newark, New Haven, Peoria, Portland, Me., Rochester in Washington.

Trgovci na drobno niso prav nič vprašali konzumentov, ako so pri volji plačati živila po višjih cenah, ampak rekli so konzumentom, od danes naprej je cena tako visoka. In kdor je hotel kupiti živila, je moral plačati ceno, ki so jo zahtevali trgovci.

Medtem, ko čitamo o podražitvi živil, ne čitamo nikjer, da so tovarnarji ali drugi podjetniki povišali mezde, da bodo delavci lažje izhajali. Vprava narobe je.

Na vzhodu stavkajo železničarji pri dveh železniških družbah, ker jim družbi nista hoteli povisati mezde. Na stavki je tudi nekaj tekstilnih delavcev zaradi znižanja mezde. V drugih tekstilnih tovarnah so bili delavci prešibki, da bi se s stavko vprli znižanju mezde. Rudarji na polju trdega premoga so že od 1. septembra na stavki, ker premogovniki podjetniki ne marajo povisati mezde. In tako bi se lahko našli še drugi izgledi, da draginja narašča, dolavske mezde se pa ne povisajo.

Balkanski varnosni pakt pride v decembru

Krogi lige narodov so sklenili, da Chamberlain stori prvi korak na prihodnji boji sveta.

Zeneva, 9. nov. — Iz krogov lige narodov se poroča, da namestnik angleški zunanji minister Chamberlain stori prvi korak na prihodnji boji sveta lige narodov v decembru za dosego garancijskega pakta med balkanskimi narodi.

POLICIJA PRED NOVO ZAGONETKO.

Zadnje opojne pijače ne more zaseči policija.

Indianapolis, Ind. — Tukajšnja policija se je čudila, kadar je aretirala kakšnega pijanca, da ni dimal po pijači. Bil je pijan, obnašal se je kot pijanec, toda dokazati ni mogla, da je pil opojne pijače. Po daljšem opazovanju je prišla na sled, da v lekarnah prodajajo prašek, ki učinkuje ravnotako kot opojna pijača, ako se razpusti v vodi ali sodavici in se nato voda ali soda-izpije. Lekarnarji prodajajo ta prašek, ki seveda ni medicina, kot sredstvo proti glavobolu.

Policija je pred novo zagonetko. Ljudje so pijani, pa jih aretirati ne morejo. Tudi prodajalci tega praška ne more prijeti, ker ne prodajajo opojnih pijač, ampak praške. Prodaje takih praškov pa do danes ne preprečuje tudi Volsteadova postava.

IN MENJAL JE CERKEV IN VEROIZPOVEDANJE

New York, N. Y. — Rev. dr. Charles W. Dane, župnik kongregacionalne cerkve, je prepovedal plesati v cerkveni kleti. S to prepovedjo je povzročil rabuko med farani. Pustil je faro in postal presbiterijane.

Jugoslovan prost po dvajsetih letih ječe

Vuk Petrović, ki je bil leta 1905 obsojen na smrt in pozneje zaprt, je bil večerj izpuščen iz zaporov v Leavenworthu.

Leavenworth, Kana. — Vuk Petrović je končno prost. Mož, ki je bil v zaporu dvajset let — in on trdi, da po nedolžnem — je bil izpuščen iz tukajšnje zvezne ječnice v ponedeljek 9. novembra na odlok federalnega sodnika Johna C. Pollocka, ki je podpisal takovano "habeas corpus" nalog. Petrović je s pomočjo svojih prijateljev že dalj časa zahteval, naj ga izpuste ali pa obsojijo kakor se je glasila prvotna obsodba. On ni bil nikoli obsojen v zapor, pač pa na smrt — prestal pa je 20 let zaporov.

Vuk Petrović je bil leta 1905 v Alaiki obsojen na smrt radi umora nekega prospektorja s zlato. Trije možki so pričali proti njemu in očiglavno, ki so jih našli v pepelu zgorele kabine, so bile edina evidenca. On še danes trdi, da so bile pasje kosti, ne človeške. Nato so menda pozabili na obsojenca. Smrtno obsodbo bi bil moral podpisati predsednik Združenih držav, toda predsednik Roosevelt je oddal iz Bele hiše, ne da bi bil kdaj podpisal obsodbo. Stiri leta je bil Petrović zaprt v duplino, ki je štiri čevlje široka, deset čevljev dolga in pet čevljev visoka; on pa meri šest čevljev, toraj ni mogel štiri leta stati pokoni. Ko so prišli temu na sled, je bil zvezni maršal v Alaiki obsojen v zapor radi nedolžnega ravnarja s ječnikom.

Leta 1909 je pa predsednik Taft pomilostil Petrovića od smrtne kazni in odredil zanj doživetni zapor. Jotnik je bil poslan v Leavenworth, kjer je bil do večerj. On vztraja, da je nedolžen.

Počestna vladna kriza v Franciji

Painlevov finančni program je razburjal socialiste, ki nastopajo proti. Vlada bi rada povečala davke na vse.

Pariz, 9. nov. — Painleve si je izbral najkrajšo pot do svoje padca. Kljub zaključkom njegove stranke radikalnih socialistov, da mora vlada začeti s prenehanjem kapitala, je Painleve sestavil program novega obdavčenja namesto tega. Painleve bi rad obdavčil vse in vsakogar. Socialisti, ki so videli njegov nameri v zbornišnem finančnem odseku, so silno nejevoljni in zapretili so z odločno opozicijo.

TATOVOM PRIDEJO PRAV TUDI LISICE.

Milwaukee, Wis. — Danes ni pred tatovi nič varnega, kar ima vrednost. Louis Hicks in William Fieldback lastujeta farmo Wallely Home, ki služi za rejo lisic. Lastnika redita lisice zaradi kozuhovine.

Zdaj so na tej farmi ukradli devetnajst naj s srebrno-črno kozuhovino. Lisice so seveda najprej ubili, da so jih lahko odnesli.

Lisice so vredne devet tisoč dolarjev.

Novo poslanke proti prohibiciji.

Jersey City, N. J. — Med šestimi poslankami, ki so bile zadnji turek izvoljene v newjerseysko zakonodajno telo, sta dve izjavili proti prohibiciji. Mrs. Marion Urbanaki je rekla, da prohibicija je le za reveže, dočim je druga, miss Mary Carty, izjavila, da prohibicija zakon prinaša anarhijo.

Kellogg je drugič zavrnil Karolyjevo.

Washington, D. C. — Državni tajnik Kellogg je v soboto odklonil drugo prošnjo grofice Karoly za dovoljenje, da sme priti v Združene države na obisk.

MREŽE NOVIN INTRIG RASTEJO V ITALIJI

Zdaj poročajo, da je Quaglia priznal zaroto in kot katoličan(?) je rešil Mussoliniju življenje.

Rim, 9. nov. — "Unita Cattolica" v Florenci poroča, da je Quaglia, bivši tajnik socialističnega poslanca Zanibonija in sedanjí pomočni urednik katoliškega lista "Il Popolo", priznal policiji svojo krivdo in vsled tega je bil večerj izpuščen iz zaporov.

List dalje piše, da je Quaglia podpisal izpoved pod pogojem, da morajo fašisti obljubiti, da bodo Zanibonija kaznovali samo s izgonom. Drugo poročilo se glasi, da je Mussolini povabil Quaglia v svojo palačo, da se mu osebno zahvali, ker mu je rešil življenje, toda Quaglia ni hotel iti, pač pa je odgovoril: "Raskril sem zaroto radi tega, ker sem katoličan. Ostanem dober katoličan in obenem nasprotnik fašizma."

Quagliova izpoved se glasi, da ni mogel molčati, ko je videl, da zarota postaja resna in da Zaniboni ter general Capello v rešnici hočeta ubiti Mussolinija in strmoglaviti fašistovsko vlado ter kralja.

Fašisti so obdolžili tudi poslanca Chieso, voditelja republikanske stranke, da je sodeloval v gibanju za vstajo.

Kapitalisti pozorni na pridobitve kavčuka

Amazonka dolina je prikladna za pridobivanje kavčuka. — Tam se zdaj raste na milijone dreves, ki dajejo kavčuk.

Washington, D. C. — Trgovski departament izjavlja, da je Amazonka dolina, ki je domovina presajenega drevesa v Vzhodno Indijo, iz katerega britaki kapitalisti pridobivajo kavčuk, zelo prikladna za drevice, iz katerega pridobivajo ta važni produkt.

V tej dolini raste tri sto milijonov dreves, iz katerih se lahko pridobiva kavčuk, ki je postal zelo dragocen produkt, odkar se je razvila avtomobilska industrija. Gojenje teh dreves je zaostalo, ko je padla cena kavčuka. Ako ostane cena za funt sirovega kavčuka na newyorškem trgu štiri do pet centov, tedaj se izplača gojiti te vrste drevice. Tukaj lahko proizvedejo štiri in štiri do deset tisoč ton sirovega kavčuka na leto.

Tako je poročal trgovski tajnik odboru, ki je imel nalogo študirati produkcijo kavčuka. Odkar so pričeli britaki kapitalisti dražiti kavčuk, so ameriški kapitalisti prišli do prepričanja, da morajo študirati gojenje dreves, iz katerega se pridobiva sirovi kavčuk. Prvotna cena je bila 30 centov za funt kavčuka. Ta cena je pričela plezati navzgor in zdaj stane funt kavčuka en dolar.

Zvedenci pravijo, da se v Amazonski dolini razprostirajo nepregledne šume. Drevice, iz katerega pridobivajo kavčuk, raste divje. Sirovi kavčuk pridobivajo na ta način, da navrtajo drevo in love sok, ki teče iz njega. Odkar so pričeli saditi te drevice in ustanovljati plantaze, se je povečala produkcija sirovega kavčuka. Povečali so se pa tudi produktivni stroški.

Delavske mezde v Braziliji so nizke in to je povzročilo, da so se ameriški kapitalisti pričeli zanimati za produkcijo kavčuka v Amazonski dolini. Pri tem jih ne vodi človekoljubje, ampak želja po večjem dobičku. Profit je tista magična sila, ki učinkuje na kapitaliste vseh narodov, da vlagajo denar v novih podjetjih na novih poljih.

Agitacije za "Prosveto"

Novi boji v Damasku; 25.000 oseb pobeglo

300 vatajev padlo v bitki. Briand je pripravljen na poddelitev avtonomije Sircem.

Kairo, Egipt, 9. nov. — Iz Sirije preko Jeruzalema prihajajo vesti o novih bitkah med Francozi in sirskimi rebeli. V noči od zadnje sobote na nedeljo so vstali napadli del Damaska na vzhodni strani. Francozi so odbili napad s strojnimi. Pogled na mesto, ki vodijo iz Damaska, je grozen. V teku je preseljevanje cellega mesta. Več ko 25.000 oseb je pobegnilo iz Damaska; 15.000 oseb je pribežalo v pristanišče mesto Beirut. V nedeljo so bili trije arabski voditelji javno obsojeni na glavnem trgu Damaska in njih trupla so bliznjala na vrvi šest ur po eksekuciji.

London, 9. nov. — "The Morning Post" ima depešo iz Bejruta, ki se glasi, da so Francozi vložili radi prihoda dveh ameriških bojnih ladij v Beirut.

Damasčanski poročevalci Daily Maila javlja o novi bitki med vstajni in Francozi pri Katani, najst milj južno od Damaska. V tej bitki je bilo ubitih 300 rebelov. Poročilo molči o francoskih izgubah in izidu bitke. Francozi so aretirali nadaljnjih 300 oseb v Damasku, med katerimi je tudi več kristjanskih veljakov.

Pariz, 9. nov. — Poluradna Havana agentura poroča, da je zunanji minister Briand predložil parlamentu načrt avtonomije za Sirijo. Novi civilni guverner, Henri de Jouvenel, urednik "Matina", ki nadomesti generala Sarraila v Siriji, je tade ljud britike v pariskih liberalnih klistih.

Cena koruzi je pričela padati

HANKE NA ZAPADU PA KAN-KROTIRATI.

Tak je danesnji gospodarski sistem.

Washington, D. C. — Velika prosperiteta, ki je čakala tem na vogalom, da pride med farmerje, kadar jo posejajo finančni interesi, je se pokazala svoje moč, če, ko je bilo pričakovati, da jih pokaze. Skorzi leto, dan in noč, so peli veliki dnevniki, kako lepo kaže koruza in kako lepo, ko je padla cena kavčuka. Ako ostane cena za funt sirovega kavčuka na newyorškem trgu štiri do pet centov, tedaj se izplača gojiti te vrste drevice. Tukaj lahko proizvedejo štiri in štiri do deset tisoč ton sirovega kavčuka na leto.

Kadar prične padati cena koruzi, tedaj prične male banke v koruznem pasu zapirati svoje vrata. Proces je popolnoma naraven. Lani je bila letina slaba. Koruza se je podražila, farmerji pa vseno leto došli dobički, ker je niso pridelali. Veliki dobiček so imeli privatni finančni interesi, ki so spravili na trg koruzo še od prejšnjega leta, ki so imeli v fitnicah in elevatorjih. Farmerji niso spomladli imeli smena in morali so ga kupiti. Denarja niso imeli za seme, pa so si ga izposodili. Koruza je obrodila dobro in če bi cena ostala, bi farmerji lahko poravnali svoje dolgeve. Ampak cena je pričela, ležti nizdol in farmerji ne morejo plačati. Kadar prične padati cena koruzi, prične padati goveji živini in prašičem.

Uprava je zdaj poslala dva svedence na zapad, da študirata poljšaj. Najbolj so prizadeti farmerji v Iowi. V enem samem kongresnem volilnem okraju je bilo v minolem tednu pet bank pritisnjenih ob steno, ki so posejevala farmerjem. Ampak tudi zvedenci ne bodo pomagali, ako se sprava ne odloči za izredno pomoč farmerjem. Pakt je ta, da je bilo letos pridelanih tri milijarde bujnih koruz, lani pa je dve milijardi in pol. Prihodnj je bil letos za dvajset odstotkov večji od lanskega, in to so pama.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasa po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Maribor: Zedinjena država (inven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cincin \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.25 za tri mesece, in za inozemstvo \$6.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$6.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

188

Datum v oklepaju n. pr. (Okt. 31-25) poleg valnega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite je pravočasno, da se vam ne utavi list.

MUSSOLINI NE STOJI VEČ NA TRDNH TLEH.

Znamenja so tukaj, ki govorijo, da Mussolini ne stoji več na tako trdnih tleh, kot skuša dokazati s svojimi cenzuriranimi brzojavkami zunanjemu svetu. Mussolini ima pod kontrolo vse brzojavne urade in povedano je že bilo, da Italije ne zapusti brzojavka, ki ni fašistom všeč. Kljub tej cenzuri pa marsikaj uide proti volji fašistovskih cenzorjev, ki seznani ljudstva izven iz Italije s položajem v Italiji.

Cenzor je najprvo v svet sporočil o proslavi roparskega in pobojniškega pohoda fašistov v Rim. Ob tej priliki je govoril Mussolini, ki še do danes ni pojasnil, na kakšen način je bil umorjen socialistični poslanec Matteotti. Nekaj dni za tem je bil mir z brzojavkami, ki kujejo Mussolinija in fašizem v deveta nebesa. Nepriznava je pa prišla v javnost vest, da Vandervelde, socialistični belgijski minister za zunanje zadeve, ni hotel sprejeti Mussolinija, ker ga smatra odgovornim za umor socialističnega poslanca Matteottija.

Mussolini se je hotel maščevati nad Vanderveldejem, pa je dal intervju časnikarjem. Imel je zopet smolo in časnikarski zastopnik socialističnega dnevnika "Daily Herald", ki izhaja v Londonu, mu je povedal prav gorke, tako da ni Mussolinija prav nič skominjalo po nadaljnjih sestankih s časnikarji.

Hud, je bil hud Mussolini, ko je to doživel in študiral je, kako se maščuje. Vrnil se je v Rim in fašisti, katerih glavni je on, so kmalu izdelali načrt za maščevanje.

Kar čez noč so prišle brzojavke iz Rima, ki so poročale o velikih fašistovskih demonstracijah v Rimu, ker so odkrili zaroto, ki je imela namen umoriti Mussolinija. Ta brzojavka je pripovedovala, kako so ga fašisti pozdravljali in mu obljubljali zvestobo, zraven pa prisegali sovražstvo in maščevanje onim, ki strežejo njih gospodarju po življenju. Bila je lepa komedija, ki je dosegla svoj vršek, ko so fašisti kričali: "Doli s socialisti." — "Mi hočemo Zanibonijevo glavo!"

Te besede so bile v brzojavkah iz Rima nalašč tako sestavljene, da se napravi vtis, kakor da so socialisti skovali "strašno zaroto", da umore Mussolinija.

Ko se je fašistovska tolpa razkričala, je pa Mussolini zopet pričel govoriti in rekel: "Vi bodete ubogali tako, kot jaz želim." In prvi del komedije je bil končan.

Ali pri obdolžitvi Zanibonija ni ostalo dolgo. Malo kasneje je bilo povedano, da je bil aretiran Luigi Capello, general v pokoju, ki je duša framasonskega gibanja proti fašizmu. Po aretaciji tega generala je ukazal Mussolini, takoj zasesti vse framasonske lože v Italiji in zapleniti, kar najdejo v njih. Tako neha prva brzojavna pripovedka o "strašni zaroti" proti Mussoliniju.

Že dan kasneje so pa brzojavke pripovedovale vse nekaj drugega, ker so cenzorji najbrž pozabili, kaj so prejšnji dan dovolili iti v javnost. Zdaj so brzojavke pripovedovale, da glavno kampanjo proti Mussoliniju vodi organizacija "Italia Libera". Ta je kriva vsega itd.

Te zmešane pripovedke o skovani zaroti proti Mussoliniju pripovedujejo, da fašisti tvorijo neznatno manjšino italijanskega ljudstva in da se fašisti nameravajo še nadalje vzdržati s terorjem na površju. Zarota je bila umetno skovana in naročena pri državni italijanski tajni policiji, ki ima nalogo, da si izmisli take zarote in nato jih odkrije, ako Mussolinijeva popularnost prihaja na psa in postoji nevarnost, da se italijansko ljudstvo otrese nepoklicanih diktatorjev.

Take fabricirane zarote po italijanski državni tajni policiji govorijo jasno, da se fašisti poslužujejo zadnjega sredstva, da se obdrže v sedlu. Tirani in avtokrati so imeli tudi v prejšnjih letih in v drugih evropejskih državah navado, da so si pri svoji tajni policiji naročili zaroto, ako se je položaj izpremenil v toliko, da se je bilo bati, da se ljudstvo oprosti tiranije in samodržstva. V demokraciji deželah so take zarote nepoznane. Le tam, kjer vladajo tirani in avtokrati, se odkrivajo take zarote, ker avtokrati in tirani skušajo pridobiti tisto popularnost, ki

so jo zaigrali s svojimi tiranskimi in avtokratičnimi čini. Zgodovina to potrdi s sto in sto dokazi.

Sedaj avtokrati in tirani pa delajo tiste napake in se poslužujejo tiste taktike, kot njih predniki pred izbruhom svetovne vojne.

JAVNA GOVORICA

Glasnik Glasov S. N. P. J. in Hvalitelj "Prosveta".

South West, Wis. — Precej časa že nisem nadlegovala uredništvo Prosvete z dopisovanjem, zato upam, da mi bo sedaj odmerilo malo prostora v listu, katerega želim bolj z veseljem čitati. Tudi jaz naj opišem, kako se nam godi tu na deželi, kjer smo zdravi kot "riba v vodi".

Redko vidim pogreb, in če je pogreb, je pogreb starca, ki si je mogoče že sam želel počitka, ali pa če se je po nesreči ali po neumnosti ubil. To je najbrž radi tega, ker smo vedno precej zaposleni, da na bolezen ali smrt nimamo časa misliti. Dela je na deželi vedno dovolj, zaslužek pa tak, da je malo manj kot potrebujemo, kakor po mestih zaslužijo nekaj več, pa tudi rabijo več. Naši bosi vedno gledajo, da nam malo manjka, njim pa ostaja.

Farmarji so v tukajšnji okolici letos pridelali več kakor lani, ker ni bilo tako hudo deževno in bolj toplo, da je vse lepo dozorelo. Toda spomlad nam je nagajalo vreme kakor nam nagaša sedaj v jeseni. Spomlad je bila dolgo slana, zdaj pa smo od 26. do 30. oktobra imeli mraz in sneg kot o božiču. Toplomer je kazal deset nad ničlo, tako da je nekaterim kakor tudi meni umrznilo korenje in zelje. Narava je včasih muhasta, kakor so muhasti ljudje, ki so iz nje. Zdi se, da narava drži z bogatim, ker njim je vedno prav. Tako so sedaj izkoristili mraz, podražili so vse, kljub velikemu pridelku je vse bolj drago kot lani. Pozni krompir se je lanske leto težko prodal po 60c, letos se lahko prodal po \$1.50 bušelj. Tako je z drugimi pridelki, kljub temu da je letos vse dozorelo, lani pa ni. Nekateri trdijo, da je narava dobra mati, jaz pa mislim, da je krivična, zato imajo z njo krivičnež stokrat večjo arčo kakor pravični. Narava sama drži bolj s krivičnim kot s pravičnim. Zato je resnica vedno tako tepe na, ker je narava ne ljubi.

V Prosveti citam, kako neke "ta Černe" peče, da se glavni uredniki S. N. P. J. vozijo z dragimi avtomobili ter da imajo lepo posestva. Ne morem si kaj, da jim ne povem avolega mnenja. Kdor očita, ima gotovo sam vse to. Prej so nazivali urednike S. N. P. J. rdečkarje, zdaj pa jih koritarje. Komu pa bolj pristoji ta beseda kakor ravno tistim, ki očita, ki nič ne delajo drugega kot jedo in pijejo, da so v resnici podobni koritarjem. Vajz živijo tako brez skrbi kakor pujači v hlevu, ker jih ne skrbi najemnina, ne davki in hrana, kvečjem če jim kaj ne prija, stresejo svojo jezo nad nevednim narodom, ki jih hodi poslušat. Kdor ima posestva in avtomobile razum fatrov Černetovega kalibra, si je moral sam zaslužiti. Kdo pa je drugi bolj upravičen do avtomobila kakor delavec? Ali mogoče kak slezani rimski duhovnik? Za vbojajne kakor jih duhovni prejemajo, bi bili še stari ford predobri.

To bo toliko časa, dokler se delavstvo ne bo naučilo razumevati raznih pridigarjev, da oni sadijo trnje, ljudstvo pa hočejo prapričati, da gozdje. Ko bo delavstvo spoznalo te prevare, je upati, da jim bo obrnilo hrbet. Tako trnje pa ne sadijo samo farji, temveč je več tudi zavajalnih delavskih voditeljev, ker pri današnjem sistemu se skoraj vsak postopač upa voditi uboge trpine.

Smešno je brati, kako se neki rev. Černe pani jese radi zaključkov ome redne konvencije S. N. P. J., katere je sklenila, da se njene zastave ne bodo več nosile v cerkve. Saj jim je vendar bila zastava S. N. P. J. trn v peti, če se jo je društvo upalo prinesiti v cerkev za mrličem. Zakaj zdaj točijo krokodilove solze? Je že tako pri hinavcih, vedno nasprotujejo, tudi če jim človek ustreže. Zaletavajo se vedno v njega kakor aršeni, tudi če jih pušči v miru, ga oni ne puste. To poslednje se je tudi opazilo pri pianju o družinskih razmerah. Pokazali

so se nasprotniki, ki so se našli ob bedi drugih, pa so vendar z vsi silili proti taki pianji. Zato ni čudno, da ženske niso moge priti do prave poti. Nekdo je trdil, da niso prav začele. Če bi bile narobe začele, bi bile lahko našla pravo pot, da jim niso nasprotniki zasipali je z njih škodoželjnostjo. Pa za podlo delo so se hoteli žeti slavo. Namesto ko se delavstvo zbada med sabo, naj bi rajše razmotrivalo, kako priti do ideje, da se rešimo kapitalističnega jarma.

Nekdo sta se neki Gornik in Novak oglašila z lepo idejo, kako si pomagamo. Ideja pa je bila v pozabljenosti, in ko bi ne bila, bi bila gotovo zanjčevana, kakor sem že citala v Prosveti, da leto psovke čez že obstoječe podobne organizacije. Tako se teptajo tisti, ki so v resnici zato, da bi si delavstvo pomagalo gospodarsko. Njim se šteje vsak cent in da se na boben, kako bogat je, kakor tudi Debus in vsakemu takemu, ki je za dobrobit naroda.

Malo je tudi opaziti, da bi se delavstvo zanimalo za nacionaliziranje premožgovih rudnikov in druge večje industrije, kakor vedno uči Prosveta. Kajne, kaj za boga si vendar izmiselite, podražiti industrije! Kako se bodo pa potem vzpirajale umetne stavke in nad kom pa bodo nevedneši zivali žolč, če ne bo stavkožazov. Do kaj takega ne bo še prišlo tako hitro, kar bodo že greškarbi kapitalisti, unije same in njih voditelji. — Citatelec Prosveta.

S pota — na potu — ali drugače, samo da se piše resnica. Tako se sedaj ponavljajo radi neke točke v pravilih S. N. P. J. v Prosveti. Vsekakor so pa po konvenciji precej taktični dopisniki v obrazu S. N. P. J. in za njen napredek.

Po konvenciji sem se sam oglašil iz Waukegana, Ill., in vedno poročal o veseljih in zabavnih večerih, katere smo imeli v Waukeganu zadnje čase. Dnes pa poročam nekaj bolj žalostnega. Družina Franka Nagode je namreč obiskala neisprosnost smrt, ter upihnila življenje komaj šest let staremu Jožetu Vahte, sinčku iz prvega zakona. Do sto malih bratov in sestic samostojnega društva, kamor je pokojnik spadal, je spremilo mladega sobrata do groba. Razume se, da je bilo pri pogrebu tudi mnogo odraščanih, ki so korakali ali se peljali z druženjem zastavo pri sprejemu na zadnji poti. Predsednik društva je na pokopališču prečital nagrobno in trkret vpognil nad grobom zastavo. Mladi bratci in sestrice so s pvetkami obsipali grob pre-rano umrlega brata.

Pač čudni občutki prejšinejo človeka, ko se ozre na številno mladino nad grobom z mladim pokojnikom. On je dokončal, prekinil življenje prej, kot bi se imel podati v življenjsko trpljenje, katero neprestano spremlja človeški rod. — Matija Pogorelec.

Besemer, Mich. — Naznanjam znanec in prijatelj, da je za vedno zaspal naš sobrat Viljem Simcich, član društva št. 236 S. N. P. J. v Besemerju, Mich. Umrl je dne 16. oktobra t. l. v starosti 32 let, pogreb pa se je vršil dne 19. oktobra v Besemerju, Mich.

Pokojnik je bil rojen leta 1893 v selu Trinajstič 8, občina Kastav, okraj Volosko, Istra. V starem kraju zapuščal očeta, mater in sestro, v Združenih državah, v Kaliforniji pa dva brata in tu v Michiganu soprogo in dve nedoraali hčerki.

Bil je dober član društva S. N. P. J., katero mu je položilo krasen venec. Drugi venec je bil od njegove družine, a tretji od kuma Frana Ruzicha.

Hvala vsem znanec in prijatelj, da se udeležbo pogreba, dragemu pokojniku pa šelimo miren počitek v svobodni ameriški grudi. Zalujoca soproga Mary Simcich, hčerki in vsi sobratje v Besemerju, Mich.

Auburn, Ill. — Naznanjam znanec in prijatelj, da nam je kruta smrt ugrabila tri mesece in 22 dni staro hčerko Rozelo F. Korak. Umrla je dne 28. ok-

ZAROKET

Nova študena.

Vsak dan se odkrije kaj novega, čudežniga. Novi stroji in aparati, novi elementi, nove ideje, nova ljudstva, nova solnca in vsemirja — vsak dan kaj novega.

Največje čudo je pa odkril zadnje dni Tone Grdina, pogrebnik in predsednik najstarejše jednote. Odkril je med člani S. N. P. J. devetdeset odstotkov katoličanov, ki sami sebi usiljujejo brezverne resolucije in sami sebe izkoriščajo!

Prosimo merodajne kroge, da informirajo odbor za Nobileve nagrade v Stockholm o tem našem vriem rojaku.

Se eden velikan.

Človek najbolj magičnih oči je nedvomno Tribune reporter v Rigi. Reporter sedi v Rigi in vidi po vsej Rusiji ter ali vsak dan, ko ura bje v Cicerinovi piarni v Moskvi.

Ne vem, v katerem muzeju so taki kostumi.

Cenjeni Zarkomet! V San Franciscu je oživel starodavni slovanski duh. Dva slovenska fanta sta se zavezala in si svedano obljubila, da kateri se prvi poroči, se mora njegova poroka izvršiti po staroslovenski šegi. Ako bo le mogoče, se poročna svečanost izvrši v Slovenskem domu, če bo kdaj zgrajen. Ker pa še nimamo natančnih podatkov o starodavnih poročnih obredih, prosimo čitatelje Zarkometa za pojasnila. Zgodovinarje prosimo, naj prebijejo svoje navade v tej koloni. Vsi na delo za duh slovanski! — Tone Palčkov, San Francisco, Cal.

Filozofija starega Sojca.

Stari Sojec je filozofiral: "Kapital mora biti. Kako bi delavci živeli brez kapitala? Odkod bi prišle plače, če bi ne bilo kapitala? Kapital je kakor voda, brez katere ni življenja. Kapital je voda in delavci so ribe. Vprašajte ribo, če je za odpravo vode in — vrag mi je v diši — nobena ni tako neumna, da bi priklimala!"

Smrtne kazni, hvalabogu, še ni v pravilih!

Cenjeni K. T. B.! Dam ti znat, da je naše društvo v Slvanu, P.,

tobra v St. Johns bolnišnici v Springfieldu, Ill., kjer je prebila šest tednov mučne bolezi. Pogreb se je vršil dne 30. oktobra na mestnem pokopališču v Carlinvillu, Ill. Sprevod se je vršil iz Auburna, Ill., na Carlinville, kjer ima že pokojna brata v hladni zemlji. Ona je bila tudi rojena v Carlinvillu.

Hvala prijateljem, ki so čuli ob mrtvaškem odrin jo spremili k zadnjemu počitku. Iskrena hvala prijateljici Annie Dolenc za šopek cvetic, podarjenih v zadnji spomin.

Spavaj sladko, hčerka naša. Zalujoci: Josip in Frances Korak, starša, Joe, brat, Frank in Jozefina Jakoh stari oči in mati, Frank Joe, John, Ernest, strici, Caroline, teta. Vsi v Auburnu, Ill.

UDELEŽITEV JUGOSLAVIJE PRI RAZSTAVI V FILADELFIJI.

Belgrad. — (Poroča CEPS). Jugoslovanska vlada je dobila poziv, da se priključi mednarodni razstavi prihodnje leto v Filadelfiji. Upravitelj razstave Becker, ki se sedaj nahaja v Belgradu, je izrazil željo, da se jugoslovanski paviljon zgradi v alogu staroslovenskih domov iz 14. ali 16. stoletja. V Jugoslaviji so že pričeli delati za udeležbo pri razstavi za izložbo narodnih noč, umetniških predmetov in industrijskih izdelkov. V paviljonu bo posebna dvorana za izvajanje filmov s prikazovanjem slik o naravnih pokrasotah v Jugoslaviji. Mogoče je, da bodo v Filadelfijo premostili tudi veliko jugoslovanskih predmetov, ki so že bili na razstavi v Parizu.

IZ PRIBORJA

Zverinski umor v Istri. Iz Trsta poročajo o pogrebu nesrečne deklice Marije Verdan. Dne 2. oktobra se je vršil pogreb 12letne deklice Marije Verdan, ki je

sklenila, da vsak član, ki se udeležil letne seje, plača 25c vstopnine v korist društvene blaginje. Razlogi: Večina članov bi rada prišla v odbor, a vsem ni mogoča ustreči. Ker vsi člani radi pridejo na sejo, se je bati, da ne bo sedežev in prostora za vse. Take točke res še ni v pravilih. S. N. P. J., toda sprejeta bo na deveti redni konvenciji, če se nam obnese nakana. — Član.

Mr. Volstead se fajn gospud!

Mister Volstead, oče prohibicijskega zakona, je dejal te dni v Chicagu, da je treba vse državljane, ki pijejo, zapreti v ječo, nepraviljane pa izgnati iz Amerike.

Eno vprašanje: Mr. Volstead, o mr. Volstead, kam pa nas boste zaprili?

Dobre novice iz Francije.

Frank je vreden štiri cente. Pa so natisnili eno milijardo novih frankov. Denarja je torej dosti v francoski deželi. Vive la France!

Trunkovo polje.

G. Trunk, pridni delavec, je nakrampal dolgo "Poglavje o revščini". Ko ga prečitaš, vidiš, da je to poglavje velika — revščina.

Ampak mož hoče biti bogat na revščini, zato gre dalje. Vprašuje me, če mi je znano, da so gosli nekoč igrali veliko zgodovinsko vlogo v Rimu. Yes. Znano mi je še to, da svete goske še danes gajajo v Rimu, v Leadvillu pa "kvakajo".

S tem smo končali in pojdemo dalje. V Avstriji so po prevratu zavračali židovski socialisti. Brez židov ni socializma, you know. Zavladali so in Avstrija je drvela v prepad. Drvela je in drvela, socialisti so pa hitro pustili vlado, da se še oni ne prekužejo v prepad. Zalostna reč, bogami!

Če hočeš pokazati nepraktičnost socializma, pokaži na Avstrijo, Nemčijo, Rusijo ali na katerokoli deželo, v kateri je stari režim vse poiri in skrahiral vse gospodarstvo, predno je poginil na bojščih ali v revoluciji! In ko si pokazal, zapiši: "Svet se v resnici malo drugače suče, kakor si kaka poljubno rdeča glava misli!"

O sveta, sveta, trikrat sveta budalost, tvoje ime je Trunk!

K. T. B.

postala žrtev zločina očima in svoje matere. Truplo je bilo prenešeno iz mrtvašnice v Marexigah na pokopališču v Labor. Spreveda se je udeležila velika množica ljudi iz Marexig in bližnjih krajev. Na pogreb sta došla tudi oči Ivan Kodolovič in mati Marija Verdan, da se poslovita od svoje žrtve. Zločinca sta večeraj, ko je bil zločin odkrit, zbežala, da se izogneta aretaciji. Množica ju je spoznala in jima priredila sovražno demonstracijo. O tem je bil obveščen marexigski brigadir, ki je oba zakonca aretirai in ju zaslial. A retiranca sta se ponovno zapletla v protislovja. Dognalo se je tudi, da sta zelo kruto postopala s pokojno hčerko. Na predvečer umora sta zmešala v kavo, ki je bila namenjena otroku, strupa. Izjavila sta naposled, da sta ugodnega dne poslala hčerko h tolmunu prat. V bližini tolmuna, kjer je bilo truple najdeno, so našli prt, s katerim sta zločinca žrtve zadavila. Na vratu deklice so bile ugotovljene modre lise. Zakonca sta bila odvedena v koprake zapore.

Nesreča s avtomobilom v Seljani. Na glavni cesti med Trilcem in Tratom se je pripetila težka nesreča. Trije delavci: Anton Pertot, Jakob Mondolfo ter Alojzij Grosman so stali na cesti, po kateri je pridrel avtomobil in vse tri podrl na tla. Mondolfo in Grosman sta dobila hude prasko, 23-letnemu Pertotu pa je vozilo razbilo lobanjo; re-vež je kmalu na mestu nesreče umrl. Sofer je po nesreči še hitreje pognal avtomobil, da ga ne bi oblasti izsledile.

Nov komisar okrajne bolnišnice blagajna v Gorici. Dosedanji komisar goriske okrajne bolnišnice blagajna Dante Conforte se je moral umakniti, ker so se proti njemu borili zastopniki goriskega mesta. S svojim bojem pa so gospodje dosegli le to, da je politično oblastvo komisarja — izmenjalo. Na njegovo mesto je prišel sedaj odvetnik Sturani.

M. Marko:

Slovenski jezik v Jugoslaviji

(KONEC.)

Ze St. Vraz se je bal, da slovenski pisatelj ne bo mogel živeti od svojega dela. Sicer je že tudi to mogoče, kakor smo videli pri Ivanu Cankarju, ali vprašajmo se, je li prava sreča za književnost, ako je pisatelju njegov poklic obrt. Od same žurnalistike pa se more tudi pri Slovencih lepo živeti. Slovenske knjige tudi niso bolj drage nego srbsko-hrvatske, pač pa nasprotno. Znanstveni spisi imajo povsod omejeno število čitateljev in ne morejo izhajati brez državnih in drugih podpor. Mnogo je odvračalo tudi od stroke. Ne more biti znanstvenega jezika z večjim področjem nego je nemški, ali tudi za Nemca je boljše, da piše o nekih predmetih, n. pr. orijentalistik, angleški ali francoski. Pri "Vedini" anketi je tožil prof.

Fr. Halk, da leže znanstvene knjige Slovenske Matice nerazumljivo pri časih. Res, ali kriva je bolj Slovenska Matica, ker ni že davno razdelila znanstvenega dela od popularnega in belestrističnega. A kar se tiče učnih knjig, ki jih bodo pisali naši univerzitetni profesorji, morajo biti Hrvatu in Srbu vsaj toliko razumljive, kolikor so mu danes nemške, francoske in češke, iz katerih se navadno uči z večjo muko. Glavno je, da bodo dobre. Moramo torej računati z dvema književnima jezika v Jugoslaviji, ali storiti vse, da se to zlo čim bolj pomanjha in ublaži. Kakor v mnogih vprašanjih, lažimo tudi tukaj zdravila in tolažbe v jugoslovensku. Ako smo ena država in eden narod v višjem pomenu te besede, moramo enako ljubiti ali vsaj spoštovati vse naše, kar je lepo in dobro, in zato je treba najprej vse poznati. Prvo nalogo imajo vse šole od ljudske do univerze. Čitanke morajo podajati sliko cele države, buditi misel za kulturo vseh krajev. Ze rano se morajo Slo-

venski znanjati s srbsko-hrvatskim jezikom, ali naj se ga jih ne uči kakor kakoga tujeega, posebno ne kakor latinskega ali grškega. Jas sem še danes hvalečen svojam profesorju slovenskega jezika—bil je matematik in fizik—ki nam je še v drugem gimnazijem razredu čital Vukove narodne pesmi. Hrvati in Srbi se morajo vsaj v srednji šoli itak seznanjati s svojimi narečji, s čakavskimi in kajkavskimi narodnimi pesmimi in pisateljji: torej je popolnoma naravno in lahko, da se smisel za kajkavsko narečje razširi še na slovenski jezik. Mnogo more pri tem pomagati stari cerkvenoslovenski jezik, kar temelji pojmi o polglasniku, jatu, nosnihkih itd. so jako porabni pri razlaganju zgodovine naših jezikov in njihovih narečij. Zaradi tega se naj staroslovensčina uči dalje v srednjih šolah ali zopet uvede; o tem niti ne govorim, da je potrebna za srednjeveško književnost, ki je vendar sestavni del srbsko-hrvatske kulturne zgodovine. Seveda se tudi starosloven-

jezik ne sme učiti kakor kakšen, in stare književnosti pa se zbira samo ono, kar ima kulturno vrednost. Razume se, da je za vse to treba v vsaj državi jako dobrih učiteljev srbsko-hrvatskega in slovenskega jezika, katere nam mora ustvariti naša slavistika. Tu se ne sme čakati, da pride nov naraščaj naših in drugih slovenskih univerz, ampak treba je prirediti tudi kurse za sedanje učitelje srbsko-hrvatskega in slovenskega jezika, da spopolnijo svoje znanje v tem oiru. Vsi visokoletni, ne samo slavisti, naj ne sede ves čas v enem mestu, vsaj en semester naj gredo v vasko naših glavnih mest. Tudi profesorje kaže zamenjati ali vsaj klicati na predavanja, kakor se to dela v drugih državah in se pripravljajo tudi pri Čehih in Poljakih. Sploh mora tekmovanje med našimi univerzami roditi dober sad; vzajemna kontrola in stvarna kritika znanstvenega dela bo dvigala njihov nivo ter posebno ovirala, da ne pridejo na vseučiliške stolice samo "domači sinovi" ali protipravnici različnih klk, kakršnih je povsod na svetu.

Domna slavistika mora še sploh mnogo delati za šolo in življenje. Za široko krogo je treba kratkih gramatičnih pregledov, v katerih se Slovincem točno opisujejo in dobro razlagajo bistvene razlike srbsko-hrvatskega jezika, za Hrvate in Srbe pa knjig, ki jih enako uvajajo v slovenski jezik. Posebno važni so diferencialni slovarji, v katerih se zbirajo in razlagajo besede, ki so popolnoma različne ali pa se enako glase, imajo pa drug in drug ter tja prav neugoden pomen. Potrebne so tudi čitanke, v katerih se Slovincem kratko opisujejo dežele in mesta, zgodovina, književnost, življenje in navade Hrvatov in Srbov in narobe (pr. Smetankovo češko čitanko v Goeschekovi zbirki). Strašno nalvni članki in potopisi v časnikih in časopisih pričajo, kako malo se še poznavamo. Dalje je treba izdajati vzorna dela hrvatskih in srbskih pisateljev z dobrimi uvodi in razlagami in podobno slovenskih za Srbe in Hrvate.

Načrtovali smo, da se v vsaki skupni in naj piše v njih vsak po svojem, je stara in upravičena želja. To velja tudi za terminologijo, ki naj bo kolikor mogoče skupna. Na to se mora posebno paziti pri novih zakonih in novih znanstvenih delih: staro terminologijo pa naj sistematično in razumno revidirajo strokovnjaki, filologi in pisatelji (ne samo filologi ali strokovnjaki). Seveda morajo najprej sami Hrvati in Srbi izenačiti svoj jezik v raznih strokah, posebno pravniki, in ne smejo misliti, da je vse dobro, kar so stvorili srbski zakonodajci že v prvi polovici 19. stoletja, ko se še v Srbiji niti ni pisalo v čistem narodnem jeziku, ali kar so prevedli in skovali hrvatski pravniki. Tudi pri Slovincih je dobrih domačih izrazov in neologizmov, ki zaustavijo, da se občno sprejmejo, kar mi je še lani omenil pokojni profesor Tihomir Ostojić. V interesu samih oblasti se je treba tudi izogibati izrazom, ki imajo v raznih krajih popolnoma drug pomen. Kakor Zagorec more tudi Slovinci zahtevati, naj ga ne sodijo po "krivičnem" (kazenskem!), ampak po "pravičnem" zakonu. In kaj more biti za Slovence hujšega nego "nadležni" (beneda je v aršbini še nepotreben rusizem!) urad! Najlepši primer za definicijo ironije. (Glej tudi "počasni adjutant" i. dr.)

Kar se tiče nalog književnosti in gledališča, ni treba tukaj posebej govoriti. Poudaril bi samo, da morajo posebno čenopisi in revije mnogo več paziti na važnejše kulturne pojave v celem narodu. Treba je tudi povsod poleg dobrih časnikov bolj širiti še časopise in knjige. V slovenskih kavarnah se more n. pr. še najti vse nemške ilustrirane in beletristične liste kakor do vojne, nastop na tam iščeš hrvatske in srbske. Naše knjigarne, ki sploh niso dovolj organizirane, ne vršijo svojih dolžnosti. Tega niti ne vprašam, koliko se nahaja slovenskih knjig v Zagrebu, da o Beogradu niti ne govorim, in zakaj so tam bolj drage nego v Ljubljani. Mnogo ustvari življenje samo, posebno uradno, parlamentarno, trgovaško in vojaško. Jas bi predlagal, naj se ustrom več uradnikov, posebno mlajših in neodnjenih, seveda tudi najboljših, pošlje na krajiš čaa in Slovenije v Beograd, Beogradskih in drugih pa v Slovenijo. Za Slovence bo dobro, ako se seznanijo s centralno upravo in s tamonajnimi nazori, da se tudi otresejo nepotrebnega formalizma in pedantnosti. Srbom pa ne bo škodilo, ako vidijo bolj napredno upravo tudi na mestu ter se prepričajo, da so n. pr. dobre registrature, arhivi in knjižnice v ministrstvih in druge "svapske bespolice" vendar potrebne in koristne. Srbski in hrvatski profesorji, uradniki in vojski pa naj ne bodo nerazni, ako morajo njihovi otroci hoditi v slovenske šole, ker ravno tam potom se odgajajo najboljše moči za centralne in druge urade, ki imajo delo a Slovinci, toliko moči pa ima vendar vsaka rodbina, da se otrok nauči dobro tudi njenega jezika.

Slovinci sami se zavedajo, da so razmeroma majhen del cele države in naroda, oni računajo z državnimi potrebami ter so pripravljani na neke žrtve. Takoj na početku svojega parlamentarnega delovanja v Beogradu so slovenski poslanci izjavili, da zaplanika ni treba čitati tudi slovenski, uradniki so se navadili cirilice, dasi to mnogim ni bilo lahko, posebno ako je alabo pisana, v ljudstvu se ni nikdo branil cirilskih napisov na železnica, v mešanem društvu Slovinci radi "hrvatarijo," sem ter tja več nego je treba, kajti mislim, da je tudi Hrvatu in Srbu bolj prijetno slišati čisti, pravilni slovenski jezik nego da Slovinci lomijo njegovega. Da se lahko razumemo, se vidi povsod, kjer se shajajo Slovinci, Srbi in Hrvati. Seveda je treba malo vaje in dobre volje. Tudi tukaj dela čas svoje delo. Ne ovirajmo prirodnega razvoja, ljubimo in spoštujmo se vzajemno, ne stvarjamo nikaknega slovenskega vprašanja, tudi ne s tem, da leže slovenski akti v uradih dalje, nego je to žalibog itak navada! Samo tako more v bodočih pokolenjih izginiti tudi slovenski književni jezik, kar pa bodi njihova skrb.



Spinal Juš Kozak.

(Dalje.)

"Ne morem domov," je sklenil. "Le boji se greha nad rodo sestro, če ne bi se mi vdala že zadnjič. In vendar ne ve, da se igra z blaznostjo mojo, kadar mi otroško odkriva svoje čare mladosti in se mi zopet boječe odmika. Ne, to ni več koprnenje, je vzbesenost krvi, ki se brzda s poslednjimi silami. Ana, Ana, ne smehljaj se in ne mešikaj s svojimi jamicami. Jas čutim, da se že trže v meni."

Doma je trepetala golobica Marta: "Zdaj-le mora priti."

Dušančeka je žgalo v zapetjih, očesa so žarko gorela. V griu mu je ticalo in kadar se je dvignila glavnica, vselej je trdno omahnila, teško hropeča. Upadle ročice so segale k vratu.

"Moj Bog! Z doma ne morem in naj mi umre!" Ni mogla verjeti besedam. "Dušanček, Dušanček!"

Nerazumljivo je goščalo v griu.

"Saj znorim!" Roke na sencih, je begala po sobi, priključevala, da je sleherni žilica trepetala in vsak korak je olajšal grudi za vdih. Prevržena od aluha je planila nazaj k otroku, mu ovijala vrat in debele solze so kapale na razbeljeno obličje.

"Dušanček, ališ, majceno se zasmelj!"

Kakor bi jo dete razumelo, neizmerno žalosten smehljaj je hušnil čez ustnice.

"Moj Bog, in ta je poslednji!" Ostro ji je slutnja porinila žarečo oar v srce.

"Zakaj si mi najslajšo radost poslal v najhujšo trpljenje! Zakaj mi jemlje moje vse?"

Dušanček je posnel in zapikalo mu je v griu. Premagalo jo je. Brezumno si je pulila lasa in udarjala z glavjo v sid: "Prekleti, prekleti! In še ga ni od nikoder. Zlata duša, vse ti odpušcam, samo pridi, pridi, da rešim dete!"

"Vse dam, le otroka mi pustite!"

Onemogla se je vila in ihtela, da se je plazilo med štirimi stenami, kakor bi pojemale smrtno ranjeno bitje.

Zblaznela ljubezen se je rvala s smrtjo. Da ji ustavi korak, je spredla prevaro.

"Dušanček, ali čuješ," se mu je laskal hripavi glas, "škrjanček poje. Na sive glave palčk sedijo in jih kljuje, da cvilijo ti ubogi palčki. Solnce pa se jim smeje, da se mu aline code. U, kako beže palčki. — Joj, Dušanček, kaj se je meni zgodilo! Vprašala sem ročice: "Ali imaš medice sladke in dobre?" "Imam jo," pravi ročica. V njej pa je bila že čebelica. Jezno je pogledala moj jeziček in me spekla. Aj, kako boli, Dušanček!"

Toda dete je žarelo in golčalo. Niti oči ni več odprlo.

In že je vedela, da ne ustavi koraka. Zavedela se je: "Davica."

Tisti hip je zaškripalo v vratih. Ze je imela ogrinjalo na sebi in mimo Damjana med vrati je drvela: "Otrok umira!"

Planil je v sobo, krčevito pritisnil otroka na prsi, opotekajoč se od sramu.

"Otrok mi umira. Jas pa poljubljam labodji vrat njene sestre." Zri je vase, kakor bi gledal črva, ki se plazi po tleh.

"Stri hudiča!" je teptal nevidno prikazen pod seboj. Otrokova roka se je zganila, se dotaknila vratu in padlo je nanj kakor žareče želuzo.

Za trenutek je ugašnila bolečina v prsih. Dvoje belih bokov je vabilo v sproščeno telesa. "Stri hudiča, stri hudiča!" In zdelo se mu je, da se leze vanj gnusna prikazen. In poskušal jo je pregnati z dobroto in ji iztrgati strupeno zobovje. Pritisnil je svoje lice na žareče obličje in mu govoril: "Dušanček, kadar ozdraviš, ti prinese tvoja teta, lepa teta Anka, oblake, lepe nogavice, zlate solčke in vse popisane predpasnike. To se boš smejal. Dva palčka udrihata tretjega, in ta se otepa in brani na vse plati ter ju z nožicami brca pod nos."

Marta se je vrnila z zdravnikom. Z otroško vdanimi očmi sta xrla vanj, v čarodeja, ki jima odreši otroka.

15.

Vetna luč brli tako pred oltarjem, kakor je Marta bdela poleg postelje svojega črvička. Je pojemale in zopet vzplapolala, da so goreči plameni upanja osvetlili pekoči obrazek vročnega deteta. Če je stegnilo ročice, jo je izpreževala po njeni želji in vsa je trepetala, da bi izpolnila njeno prošnjo. S pojemačo vročico so plahnele zalite ročice in vadno jasneje so blesteli črni biseri, žalostni in ubogi.

V svojih strastnih akrebh se je bala za drobni vratak, kakor bi bila nežno grlo malega tička, kateremu še prijem zamori pesem.

Jutranje ure so šle zapirale švinčene veke čuječe matere, podobne vrtnarju, ki vso noč hodi po vrtu, da bi s svojim dihom otajal slano, pretače prvim cvetovom jabolane.

Potem, ko se je v ardimem obupu sprijela njena bit s smrtjo ter jo premagala, je vidno ppešala in se je zdelo, da se plazi s čelom po tleh ter se ne upa dvigniti svojih oči, kjer so ravna le njeno usodo široko razprte božje diani. Krivila se je kot kača pod njimi, da se ne ganejo in ne... Niti misliti se ni drznila.

Damjan je taval, blodil po sobi, presedal z njo poleg deteta in se boril v črnih breznihi svoje vesti. Vstajal je pred njim morlec lastnega otroka. Včasih so zasijale oči otroka in vzbudile v njegovih prošnjo, naj se prikašese materi.

V prvih dneh sta mu pomagala dva angela smrti s potegnjenimi meči ter branila njej do njegove duše. Nato sta povesila orožje in na vratih so zasijale sinje zvezde, pogledale po ga, kakor tisto noč, ko je njena bela polt zaridela pod vročimi ustnicami.

Pogledi, ki se še niso prelili v besede, so nevarni kot neznane čeri. So podobni radoči in opojnemu čaru pomladi, ko je vaska rosa na cvetu jabolane neprepričljiva radost. V bogato raskože slasti vabijo, da mora umreti, kdor se ne zna hrzdati v svojem hlepenju.

Zato so se čudno krčila vprašanja.

"Damjan, kajne da ozdravi?"

"Ti, zakaj ne pride Ana pogledat?"

"Ana? Ano sem ranila." Vse mu je povedala.

"Zakaj si atorila? Še zdaj ne poznaš Ano in njene čiste duše, ki ti je hotela le dobro?"

"Ne moreš razumeti, kako sem trpela. Oh, preklete tiste ure, ko je grešila!"

"Grešila? Marta, ne trdi tega, česar nisi videla. Jas verujem v njeno čistost."

Dolgo mu je zrla v oči in srkala tolažbo njegovih besed, ne sluteč, da se ta hip njegovo srce raduje za Ano, ker verjame v njen greh in se pripravila na plen kakor tiger, ki je za slutil prvo slabost svojega nasprotnika. Da je videla, bi krvaveča iz vseh ran ozdravila. Zapuala je verno toliko skušanega srca in sklenila skrivati, da obišče sestro in jo prosi odpuščenja.

"Damjan, prosim te, čeprav težko, denar bi rabil. Premisli, kako naj pomagam Dušančku iz postelje, saj nima niti tople obleke. Kako strašno bi trpela, če bi morala prositi Ano. Prihrani mi trpljenje."

"Storim."

"Glej, Damjan, glej, smehljaj se."

"No, vidiš, zdaj je nevarnost minula." In ta hip je izbrisal v njem vse sledove strahne noči.

Zapustil je dom, kjer ni mati več vedela, kaj bi storila od radosti.

"Mama, ženem."

Trešoča roka mu je skrbno podajala, da ne upihne prvega smehljaja. Zadovoljno so jo gledale črne oči in olivljajoč sen jih je zatislil.

"Ti si mi vrnil Damjana s svojim prvim trpljenjem." Hvalehna mati je poljubljala čelo, za katerim je mlado, vstajajoče življenje pregnalo vročične sanje. Teaneje jo je ročica pritisnila k sebi.

Ana je šle spala, ko je vstopil Damjan. Izpod tople pernice je pogledalo dvoje preplašenih zvezdic. Svileni solčki, ki so prinesli utrujeno domov, so prevrnjeni stali pred posteljo.

"Ti si." Poredno se je skrla pre dnjim.

"Česa šeliš?"

"Dušanček je bolan."

"In tudi zdrav, kajne? Veš, vse vem, čeprav mi je sestra prepovedala vrata."

"Odpusti ji, Ana. Ni mislila tako hudo."

(Konec prihodnjik.)

16.

19. novembra 1795. — Jayjeva pogodba z Angliško. — Nekaj časa po svršetku revolucionarne vojne in ob izbruha vojne med Angliško in Francosko so odnošaji med Angliško in Ameriko postali napeti. Angliška je ugovarjala proti ameriški trgovini s Francijo in angleške vojne ladje so začele zaplenjati ameriške ladje, ploveče k francoskim otokom. Proti ujetemu moštvu so postopali z nenavadno strogoostjo. Malo kasneje je prišla vest, da je Angliška ukazala, da se ujamejo vse neutralne ladje, ki prevažajo francosko blago. Washington je bil alarmiran in ameriška vlada se je odločila poravnati ta spor potom pogodbe z Angliško. John Jay je bil odpolan tja, da izposuje pogodbo. Po tej pogodbi je bilo Amerikancem dovoljeno trgovati z Britansko Zapadno Indijo, ali nič ni bilo rečeno glede plačila za zaplenjene ladje. Ameriške ladje, ne večje od 70 ton, so smele prihajati v pristanišča Britanske Zapadne Indije, ali jim je bilo prepovedano prevažati zapadno-indijske produkte, vteveši bombaz, v Evropo, dočim na drugi strani ni bilo nikake omejitve za angleško trgovino v pristaniščih Združenih držav. Angliška trgovina naj vliža v ameriških pristaniščih položaj najbolj favorizirane države. Ta pogodba je sprva vzbudila viharno ogorčenje, ali končno je bila sprejeta kot najboljši kompromis pod vladajočimi razmerami. Da so Združene države odklonile to pogodbo, bi se bile gotovo zapletle v vojno, za katero niso bile pripravljene.

19. novembra 1831. — Rojstvo James A. Garfielda. — Dvajseti predsednik Združenih držav, James A. Garfield, se je tega dne rodil v Orange, Cuyahoga County, Ohio. Izvoljen je bil za predsednika 1. 1880 in je bil predsednik le štiri mesece, kajti je bil umorjen. Neki Charles Guiteau, ki je bil razočaran, ker ga ni predsednik imenoval za

Ameriška zgodovina

v novembru

IV.

19. novembra 1831. — Rojstvo James A. Garfielda. — Dvajseti predsednik Združenih držav, James A. Garfield, se je tega dne rodil v Orange, Cuyahoga County, Ohio. Izvoljen je bil za predsednika 1. 1880 in je bil predsednik le štiri mesece, kajti je bil umorjen. Neki Charles Guiteau, ki je bil razočaran, ker ga ni predsednik imenoval za

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (Okt. 31.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vlied napačnega naslova, pošlite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so val družtveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evrope \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

LEPA PRILOKA ZA SLOVENC A LI HRVATA.

Na prodaj je posestvo v aredni slovensko-hrvatske naselbine v Milwaukee, Wis., sestojee iz gostine, brivnice, krojačnice, 2 dvoran za seje itd. ene veliko pleasne dvorane z odrom ter popolno opravo modernih kulis in razsvetljave, telovadnice in stanovanja. Proda se poceni radi bližini v družini. Dohodki nad \$5,000.00 na leto brez gostine.

NATL SERVICE BUREAU, 458 National Ave., Milwaukee, Wisconsin. (Adv.)